

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**عنوان مقاله : تأثیر تهذیب نفس بانوان بر خانواده با تاکید بر نظر امامین
انقلاب**

گرد آورنده: حدیث امیری

چکیده

زنان با نقش مادری و همسری که در خانواده دارند می توانند با در نظر گرفتن اصول و ارزش های انسانی خانواده را به یک کانون مستحکم تبدیل کنند حفظ کانون خانواده از وظایف بسیار مهمی است که بر عهده بانوان به عنوان عنصر مهم خانواده می باشد. خانواده که مهم ترین رکن مهم جامعه محسوب می شود و با توجه به اینکه خیر و صلاح جامعه در تشکیل در ست این کانون است در این کانون اگر فرزندان درستی تربیت شوند و در خانواده امنیت اخلاقی داشته باشند و مادر به عنوان الگویی مؤثر برای آنها ابتدا اگر در تربیت خویش تلاش و کوشش کرده باشد و فضائل اخلاقی را کسب کرده باشد و رزاعل از خود دور کرده باشد می تواند به عنوان الگویی مؤثر برای آنها تربیت صحیح و درستی را به آنها انتقال دهد. فرزندان در دامن مادری که اهل تقوا و تهذیب است مهذب می شوند مرد با وجود چنین زنی به معراج می رسد و به مقامات بلند معنوی دست پیدا می کند و از انحراف دور می شود و در نهایت جامعه ای سالم در پی خواهد داشت با وجود چنین افرادی صالح و سالم بنابراین یعنی پژوهش به روش توصیفی تملیحی در صدد بیان تاثیر امر مهم تهذیب بانوان بر خانواده است تا مشخصا در نهایت که زن مسلمان و مؤمنه باید بر اساس دستورات الهی و الگو قرار دادن اعمال و رفتار ائمه اطهار زمینه عاقبت به خیری و سعادت اعضای خانواده اش را فراهم کند که صلاح و خیر جامعه نیز در گرو آن است.

کلید واژه: خانواده، تهذیب نفس، بانوان

مقدمه

تهذیب نفس به عنوان یکی از مهم ترین مباحث و مسائل در دین مبین اسلام می باشد و در واقع هدف اصلی انبیاء الهی تهذیب و تزکیه نفس ها بوده است که انسان ها را به هدف آفرینش که مقام بزرگی و رسیدن به کمال و سعادت ابدی است هدایت کنند. تهذیب باعث می شود که انسان به مقامی برسد که جز خدا برای اهمیت نداشته باشد از. حب دنیا دور می شود از شقاوت گناه و آلودگی دور می شود و انسانی که اهل تهذیب باشد در واقع فردی سالم برای جامعه و اطرافیانش خواهد بود. با توجه به اهمیت و ضرورت مسئله تهذیب نفس می خواهیم تاثیر آن را در رابطه با زنان که افرادی بسیار مهم و تاثیر گذار در اعضای خانواده هستند و دارای دو نقش محوری مادری و همسری هستند بررسی کنیم. طبق گفته بزرگان دنیا صالح و فساد جامعه با زن است یعنی اگر زنی تهذیب داشت و به واسطه تهذیبش و تقوایش و دوری از آلودگی ها به مقامی بلند مرتبه رسید و به خدا بسیار نزدیک شد چنین زنی هم می تواند فرزندان را صالح و سالم بار بیاورد هم می تواند همسرش را از انحرافات اخلاقی و رفتاری دور کند و فضای خانواده برای همسر و فرزندان امنیت اخلاقی وجود خواهد داشت بنابراین با توجه به اهمیت تهذیب نفس و تاثیرش بر خانواده به واسطه یک عنصر مهم و تاثیر گذار بر افراد و اعضای خانواده باید مورد بررسی قرار گیرد چرا که خانواده به عنوان رکن اصلی مهم یک جامعه باید دارای فضایی سالم باشد که افرادی سالم از درونش به جامعه وارد شوند بنابراین زن نه تنها فردی ضعیف و بی قدرت است بلکه می تواند فردی بسیار مؤثر در امور خانواده باشد که با تلاش های بسیار در جهت تهذیب و کسب فضائل اخلاقی می تواند در ایجاد جامعه سالم مؤثر باشد در این مقاله به این سؤال پاسخ داده می شود که تهذیب نفس بانوان چگونه می تواند بر خانواده مؤثر باشد پژوهش های مختلفی در زمینه موضوع تهذیب و موضوع بانوان و خانواده انجام شده که به چند مورد اشاره می کنم مقاله راهکار های عملی تهذیب نفس از منظر اسلام و مقاله شناسایی راه های تهذیب نفس و تاکید آن بر معرف و شناخت دانش آموزان و مقاله نقش زن در سلامت خانواده و جامعه و کتاب

تهذیب نفس سیر سلوک از دیدگاه امام و کتاب نقش ر سالت زن همه این پژوهش ها به صورت غیر مستقیم اشاراتی داشته اند به موضوع تاثیر تذهیب نفس بانوان در خانواده اما در پژوهش حاضر تهذیب نفس بررسی می شود و همه نقش زن در خانواده در دو محور همسری و مادری و تایید تهذیب را در این دو نقش مهم بررسی می کند

مفهوم شناسی

تهذیب نفس: پاکیزه کردن^۱

پاکیزه کردن و خالص کردن^۲

تهذیب نفس از نظر علمای اخلاق به معنای پیراستن نفس از صفات ناپسند و آراستن به فضائل است.^۳

خانواده کوچکترین واحد اجتماعی که شامل پدر، مادر، و فرزندان^۴

خانواده عبارت است از گروهی از افراد که با یکدیگر از طریق هم خونی، تمایل نسبی، یا مکان زندگی مشترک وابستگی دارند^۵

براساس تعریفی که اسلام از خانواده کرده است می توان گفت که خانواده عبارت است از گروهی متشکل از افراد دارای شخیصت مدنی، حقوقی و معنوی که هسته اولیه آن را ازدواج مشروع زن و مردی تشکیل می دهد و بر این اساس اعضای آن دارای روابط قانونی، اخلاقی و عاطفی می گردند.^۶

^۱ فرهنگ دهخدا

^۲ فرهنگ معین

^۳ ویکی امام خمینی Wiki.khomeini.ir

جایگاه زن در فضای خانه و خانواده

خانواده از دیر باز رکن رکن طبیعی و اساسی جوامع انسانی به شمار می رود که هم با ضرورت زندگی هم با سرشت و طبیعت انسان سازگار بوده است و در اهمیت فضای خانه و خانواده کافی است که در مورد آن گفته شده. خانواده نخستین آموز شگاه و پرور شگاه انسان، انتقال دهنده فرهنگ و تمدن و محیطی برای کسب ارزش ها و فضائل اخلاقی و انسانی می باشد. در نظام ارزشی اسلام خانواده از منزلت و قداست خاصی برخوردار است در محیط خانه و خانواده زنان مدیریت داخلی این واحد کوچک را بر عهده دارند.^۷

با وجود اینکه مرد قدرت بدنی و اقتصادی و اجتماعی اش در خانواده برای او این فضا را ایجاد می کند که به او نقش اول مدیریت را می دهد اما با بررسی دقیق تر و حذف کردن این عوامل دیده می شود که زن عملاً نقش و قدرت بیشتری را داراست هرچند که دو طرف نظامهای حقوقی این نقش فراز و نشیب هایی را دارد. کارکرد زن از قبیل تولد نسل، پرورش بدنی و حفاظت و پرورش روحی کودک، پرستاری، تامین آرامش خانواده، انتقال فرهنگ زنان، و مانند این ها کارکرد هایی بسیار مهم و حمایتی است که تنها از زن بر می آید.^۸

اگر بخواهیم جایگاه زن را در منزل از نظر اسلام بررسی کنیم حدیثی از پیامبر (ص) که در نجح الفصاحه آمده را نقل میکنم که فرمودند: «کل نفس من بنی آدم سید فالرجل سید أهله، و المرأة سيدة بيتها». هر فردی از افراد بنی آدم سیادت و مسئولیتی دارد پس مرد سید و بزرگ و مسئول خانواده است و زن بانوی منزل و سیده منزل خود است که البته منزل او منزل شوهر هم است بنابراین می توان گفت که امور داخلی منزل یا بانوی منزل است و در اسلام او به عنوان مدیر داخلی منزل و یا معاون اجرایی معرفی شده در یک اداره نیز مدیر یا رئیس مسئولیت کل بر عهده اوست معاون اجرایی نیز موظف به نظارت است که کارها به نحوه احسن انجام شود هرچند که یک نظارت کلی از رئیس بر او هست در خانواده نیز همین طور است.^۹ شقاوت و بدبختی دعوت می کند^{۱۰}

^۷ <https://hozah.net>

^۸ <https://ensani.ir> پرتال جامع علوم انسانی

^۹ <https://imanoor.com> سایت

داری ایشان الگویی برای بانوان می باشد که در زندگی حضرت علی (ع) و حضرت زهرا (س) این دو رکن وجود داشت. حضرت فاطمه همسری وفادار و فداکار بود.

حضرت علی (ع) در رابطه با ایشان فرمودند: «همسرم فاطمه بهترین الگو در اطاعت خدا بود».^{۳۲} پس زن باید همسر را در مسیر اطاعت خداوند همراه خود کند با داشتن تهذیب و پاکدامنی و تقوا و الگو قرار دادن زندگی اهل بیت نه تنها خود را اهل نجات قرار داده بلکه همسر و فرزندان را عاقبت به خیر می کند.

در روایات مختلفی از پیامبر اکرم (ص) و امامان (ع) نقل شده است که فرمودند: «جهاد المرأه حسن ال تبعل جهاد زن نیکو شوهر داری کردن است». حسن تبعل که در این روایت آمده یک جمله کوتاه است اما معنایی گسترده دارد این را درباره زنی می توان به کار برد که مقام سرپرستی و قیومیت شوهر را می پذیرد، از دستورات همسرش اطاعت میکند، با او در مسائل مختلف مشورت می کند بدون اجازه او از منزل خارج نمی شود، اسراف نمی کند و قناعت می کند، با نداری همسر می سازد، زینت خود را برای همسر آشکار می کند، برای او آرایش می کند.^{۳۳}

اما در بیرون از منزل عفت و حیا و پاکدامنی پیشه می کند این امور را زنی می تواند به نحو احسن انجام دهد که اهل تهذیب و تقوای الهی با شد؛ زنی که بدون اجازه همسر بیرون نمی رود در واقع دارد تقوا پیشی می کند؛ زیرا کار گناه و بر خلاف رضای خدا را ناپسند می داند و خود را مراقبه می کند. فردی متعذب است که امر خدا را امری مهم می داند. زنی که اهل تقوا و تهذیب است عفت و حیا دارد و زینت خود را برای نا محرم نمایان نمی کند و این امور خود باعث می شود چنین بنیان خانواده را مستحکم کند. عفت و حیای زن مرد را هم تحت تاثیر قرار می دهد و از انحراف او در جامعه جلوگیری می کند.

خداوند در قرآن کریم می فرماید: «هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ» آن ها لباس شما هستند و شما لباس آن ها (بقره آیه ۱۸۷).

لباس از یک طرف انسان را از سرما و گرما و از خطر اشیاء به بدن حفظ می کند و همچنین عیوب انسان را می پوشاند و زینتی برای انسان محسوب می شود. این آیه نشانه به این نکته دارد که زن و شوهر باید یکدیگر را از انحراف حفظ کنند، عیوب یکدیگر را بپوشانند. زن به

کتاب فاطمه (س) الگوی زندگی، صفحه ۵۱ ^{۳۲}

ویکی پرسش Wikiporsesh.ir ^{۳۳}

نحوی و طبق وظایفی که دارد همسرش را از انحراف حفظ می کند. با رعایت تقوا با محاسبه و تهذیب نفس و مرد هم به همین طریق می تواند این کار را انجام دهد.^{۳۴}

به عنوان مثال زنی که اهل تقوا و تهذیب است؛ یعنی خود را به فضائل اخلاقی آراسته یکی از ویژگی های زن مهذب و اهل تقوا این است که صاحب رفتار و کردار نیکو باشد با همسرش نیکو رفتار کند، خوش رو باشد، خوش اخلاق باشد. زن با این رفتار پسندیده شادمانی و نشاط و سرزندگی را به اعضای خانواده اش هدیه می کند.

امام علی (ع) می فرماید: «خداوند زیبای و زیبایی را دوست دارد» و خود این زیبایی را می خواهد در بنده اش ببیند بویژه اینکه خود این زیبایی در رفتار و اعمال از سان ظاهر می شود و محیط خانواده اولین مکان خود این زیبایی هاست و از آنجا که زن مظهر مهر و عطوفت خداست خود زیبایی رفتاری در او بیشتر از شوهرش است طبق نقش آفرینی زن در خانواده؛ جامعه از انحراف و هرج مرج حفظ می شود.

مرد نسبت به همسر و زندگی اش دلگرم می شود و دچار انحرافات اخلاقی نمی شود. نیازش به محبت و عشق ورزی در فضای خانواده با همسرش ارضا می شود. (مقاله بررسی مؤلفه های همسر داری زنان با تاکید بر آیات و روایات)

بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده زن می تواند عامل عاقبت به خیری همسرش باشد با حفظ خود از گناه و آلودگی و با تقرب به خداوند و خود شناسی و خدا شناسی و دل کندن از دنیا و دور کردن جز دنیا و وابسته به دنیای باقی نه فانی این چنین زنی است که همسرش را عاقبت به خیر می کند. نمونه این چنین زنانی در طول تاریخ بسیار وجود داشته به عنوان نمونه همسر زهیر بن قین بجلی که معامل اصلی انقلاب احوال و نجات زهیر از اعماق جبهه و رساندن او به عالی ترین درجات بهشت می شود.^{۳۵}

مقاله عوامل تحکیم خانواده در فرهنگ اسلامی^{۳۴}

سایت Khamenei.ir^{۳۵}

نتیجه گیری

سلامت معنوی اعضای خانواده و تربیت فرزند صالح و سالم و داشتن همسری متعادل و شادمان و با نشاط و دلگرم به زندگی مدیون تلاش های یک بانوی مهذب است. با توجه به مطالبی که در مقاله ذکر شد صلاح و فساد یک جامعه با زن های آن جامعه است یعنی اگر زنی در جامعه کوچک خانواده اش بر اساس دیدگاه اسلام و قرآن و با الگو قرار دادن زندگی اهل بیت و رضای خدا عمل کند این امر باعث می شود که اعضای آن جامعه کوچک سالم باشد و افرادی که در این فضا حضور دارند صالح و سالم بار بیایند و وارد جامعه بزرگتر شوند و این چنین حضورشان در جامعه بزرگتر مؤثر و مفید خواهد بود و اثرات بسیار زیادی برای جوامع اسلامی در می خواهد داشت. فرزندان چون در دامن مادر بزرگ می شوند و دامن مادر اولین مدرسه ای است در آن تربیت می شوند یعنی اساس تربیت آن ها در دامن مادر شکل می گیرد آن ها هر زمان هر ثانیه شاهد اعمال و رفتار و گفتار و کردار مادر هستند در این مدرسه کوچک تحت تربیت قرار می گیرند اگر مادر خوب عمل کرد فرزند یاد می گیرد و اگر بد عمل کرد فرزند فاسد می شود؛ زیرا معلمش فساد را به او آموزش داده. و همچنین در نقش همسری نیز یک زن می تواند مرد را به معراج ببرد در مقابل زنی می تواند مردش را به عمق فساد و تباهی و گناه بکشاند پس زن در رأس است زن است که فساد یا صلاح افراد خانواده را فراهم می کند اگر زنی تهذیب کرد، مطابقت دستور خدا و اهل بیت عمل کرد، اهل بیت را الگوی زندگی قرار داد چنین زنی افرادی سالم و مهذب تحویل جامعه خواهد داد.

منابع

- [۱] قرآن کریم (سوره تحریم آیه ۶، سوره بقره آیه ۱۰۳)
- [۲] صحیح مسلم (۳/۱۴۵۹/۲۰)
- [۳] سایت <https://howwzah.net>
- [۴] پرتال جامع علوم انسانی (<https://ensan.ir>)
- [۵] سایت <https://ivanov.com>
- [۶] مقاله بررسی تاثیر تهذیب نفس در خدا شناسی و شکوفایی شیوه تربیت انسانی، نویسنده علی احمد نژاد کلنگی، فائزه عربی، سمیره احمد نژاد کلنگی
- [۷] پرتال امام خمینی www.imam_khomeini.ir
- [۸] کتاب جایگاه زن در اندیشه امام خمینی. خمینی روح الله رهبر انقلاب چاپ اول ۱۳۷۴
- [۹] کتاب صحیفه امام جلد ۶، بیانات و پیام ها، مصاحبه ها، احکام، اجازات شرعی و نامه ها (نمایه ها) (جلد ۲۲)
- [۱۰] کتاب قدرت و شکوه زن کلام امام و رهبری با مقدمه استاد پرهیزگار گردآوری مؤسسه عصر بیان معنوی علیرضا پناهیان
- [۱۱] نقش و رسالت زن جلد ۳ نویسنده سید علی حسینی خامنه ای ناشر انقلاب اسلامی
- [۱۲] مقاله در عفت و پاکدامنی در کلام و سیره حضرت زینب (س) نویسنده حجت الاسلام و المسلمین عبدالکریم پاک نیا، نشریه راه توشه تابستان ۱۴۰۰ شماره ۱۳۱ (ویژه نامه خانواده)
- [۱۳] کتاب تهذیب نفس و سیر و سلوک از دیدگاه امام خمینی، نویسنده روح الله خمینی رهبر انقلاب ناشر مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) تعداد صفحات ۸۷۷
- [۱۴] سایت Khamenei.ir
- [۱۵] کتاب زن، خانواده، جامعه نویسنده آیت الله قربانعلی دری نجف آبادی، ناشر: انتشارات دانشگاه اراک نوبت چاپ اول تاریخ انتشار ۱۳۹۵
- [۱۶] کتاب فاطمه (س) الگوی زندگی، نویسنده حبیب الله احمدی ناشر فاطیما
- [۱۷] سایت ویکی پرسش (wikiporsesh.ir)

[۱۸] مقاله عوامل تحکیم خانواده در فرهنگ اسلامی نویسنده صالح حسن زاده دوره ۴ _

شماره ۱۵ _ اسفند ۱۳۹۲

[۱۹] مقاله بررسی مؤلفه های همسر داری زنان با تاکید بر آیات و روایات نویسنده فاطمه علی

زاده علی آبادی

نشریه مکالمات تفسیری آلاء الرحمن تابستان ۱۳۹۷ _ شماره ۲